

راهکارهای تقویت حجاب از طریق جهاد تبیین

فیروزه شهیدی^۱

چکیده

جهاد تبیین به معنای روشنگری و تلاش برای مقابله با تهاجمات دشمنان است. حجاب یکی از مهمترین ارزش های اسلامی است که همواره مورد تهاجم دشمنان قرار گرفته است. دشمنان همیشه سعی کرده اند تا با تضعیف حجاب در جوامع اسلامی، زنان را از حضور موثر در جامعه بازدارند و آن ها را به وسیله ای برای خوشگذرانی تبدیل کنند. بنابراین در این پژوهش تلاش شده است تا با استفاده از منابع کتابخانه ای و به روش توصیفی و تحلیلی راهکارهای تقویت حجاب از طریق جهاد تبیین بیان شود. برخی از مهمترین راهکارهای موثری که برای تقویت حجاب پیشنهاد شده است عبارتند از: تبیین فلسفه و چرایی حجاب برای دختران، تبیین ضرورت حجاب، معرفی و ترویج الگوهای مناسب حجاب، نشان دادن آثار منفی رعایت نکردن حجاب، تبیین افزایش امنیت زنان در جامعه با رعایت حجاب، نقش رسانه در تقویت حجاب، تشویق دختران به حجاب و احیای امر به معروف و نهی از منکر.

کلیدواژه ها: جهاد تبیین، زنان، تقویت حجاب، راهکار.

مقدمه

حجاب وقار و متانت زن مسلمان و حافظ شأن بالای اوست. حجاب نه تنها محدودیت نبوده و محصوریتی ایجاد نمی‌کند بلکه زمینه‌ای را برای زن مسلمان ایجاد می‌کند که در آرامش و اطمینان خاطر بیشتر به فعالیت‌های خود در تمام عرصه های زندگی بپردازد. حجاب امری الهی است که خداوند آن را در وجود آدمی نهاد تا به وسیله آن از به وجود آمدن بعضی آسیب‌هایی که باعث مختل شدن زندگی انسان می شود جلوگیری کند.

امروزه یکی از وظایف ما، شرکت فعال در جهاد تبیین است که به دستور رهبر معظم انقلاب آیت الله خامنه ای مد ظله العالی در همه‌ی عرصه ها باید مورد توجه قرار گیرد ایشان در سخنان خود می فرمایند: «شما جوانان عزیز و دانشجویان عزیز که به معنای واقعی کلمه میوه دل ملت و امید آینده این کشور هستید، به مسئله «تبیین» اهمیت بدهید. خیلی از حقایق هست که باید تبیین بشوند. در قبال این حرکت گمراه‌کننده‌ای که از صد طرف به سمت ملت ایران سرازیر است و تأثیرگذاری بر افکار عمومی که یکی از هدف‌های بزرگ دشمنان ایران و اسلام و انقلاب اسلامی است و دچار ابهام نگه داشتن افکار و رها کردن اذهان مردم و بخصوص جوانها، «حرکت تبیین» خنثی‌کننده این توطئه دشمن و این حرکت دشمن است. هر کدام از شما به عنوان یک وظیفه، مثل یک چراغی، مثل یک نوری پیرامون خودتان را روشن کنید.»^۱

تقویت فرهنگ حجاب در بین زنان و دختران مسلمان از اهمیت زیادی برخوردار است و طبق فرمایش رهبر انقلاب اسلامی باید در عرصه جهاد تبیین تلاش نمود بنابراین ضروری دانستیم تا در پژوهشی راهکارهای تقویت حجاب از طریق جهاد تبیین را مورد بررسی قرار دهیم.

در زمینه حجاب و راهکارهای تقویت آن تاکنون پژوهش‌هایی صورت گرفته از جمله: کتاب «حجاب و عفاف در سیما (آسیب‌ها و راهکارها)» نوشته فریده پیشوایی که در سال ۱۳۸۶ توسط انتشارات مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما: دفتر امور زنان و خانواده سازمان صدا و سیما به چاپ رسید و کتاب «حجاب از منظر فطرت و عقل و شرع» نوشته منصوره

وطنی که در سال ۱۳۶۸ توسط انتشارات نورالسجاد به چاپ رسید. این دو کتاب به طور مفصل به مبحث حجاب پرداخته است ولی راهکارهای تقویت حجاب از طریق جهاد تبیین را بررسی نکرده است. پایان نامه «حجاب و راههای ترویج آن در جامعه» به قلم مریم روضه خوان باشی خراسانی که در سال ۱۳۹۱ در حوزه علمیه خراسان دفاع شده است و پایان نامه «بررسی آثار بی حجابی و راهکارهای مبارزه با آن» به قلم لیلا وجدانی پل بندی که در سال ۱۳۹۱ در حوزه علمیه خراسان دفاع شده است. این دو پایان نامه به مبحث حجاب پرداخته اند ولی راهکارهایی برای تقویت حجاب ارائه نداده اند.

مقاله «بایسته ها و راهکارهای ترویج فرهنگ حجاب» نوشته سیدحسین اسحاقی که در سال ۱۳۸۹ در مجله پیام زن به چاپ رسید و مقاله «راهکارهای توسعه حجاب» نوشته فتحیه فتاحی زاده که در سال ۱۳۸۶ در مجله پیام زن به چاپ رسید. این دو مقاله نیز راهکارهایی برای ترویج حجاب را بیان کرده اند ولی ما در این نوشتار به بیان راهکارهای تقویت حجاب از طریق جهاد تبیین می پردازیم.

هدف از این پژوهش تقویت و ترویج حجاب در بین زنان و دختران جامعه است تا با کمک آن جامعه را از فرو رفتن در گرداب فساد و تباهی نجات داد؛ بنابراین تلاش شده است تا به این سؤال پاسخ داده شود که راهکارهای تقویت حجاب از طریق جهاد تبیین چیست؟

مفهوم حجاب

حجاب از نظر لغوی به معنای پرده، ستر، روبند است.^۱ در جای دیگر به معنای پوشیدن، جاجب آمده است.^۲ حاجبان، پرده داران، دربانان، جمع حاجب.^۳ همچنان به معنای مانع، پرده و پوشش آمده است.^۴ درباره این واژه گفته شده که حجب و حجاب هر دو مصدر و به معنای پنهان کردن و منع از داخل شدن است.^۵

۱. معین، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، ص ۹۹۸

۲. مطهری، مسئله حجاب، ص ۷۲

۳. عمید، فرهنگ فارسی عمید، ج ۱، ص ۷۷۹

۴. جوهری، تاج اللغة و صحاح العربیه، ذیل واژه حجاب

۵. قرشی، قاموس قرآن، ج ۲، ص ۱۰۳.

حجاب در اصطلاح یعنی اینکه زن تمام بدن خود به جز صورت و دست ها را تا مچ بپوشاند و از خودنمایی و هم رفتاری که باعث جلب توجه نامحرم به ویژگی های زنانگی او شود بپرهیزد.^۱

در این پژوهش منظور ما از حجاب، همان پوشش زنان در جامعه است.

مفهوم جهاد تبیین

ترکیب دو واژه «جهاد» و «تبیین» از سوی رهبر معظم انقلاب، به صورت توأمان^۲ به معنای تلاش جهت مقابله با اهداف دشمن، جهت غبار آلوده کردن ذهن جوانان و عموم مردم است. چراکه واژه‌ی «جهاد» عبارت است از مبارزه و تلاش و کوشش در راه پیشبرد هدفی که با درگیری با دشمن همراه است.^۳ بر این اساس هر تلاش و کوششی جهاد نخواهد بود؛^۴ زیرا از شرایط اصلی جهاد، مقابله با حرکت خصمانه و غرض‌آلود دشمن است.^۵

واژه‌ی «تبیین» به معنای روشن‌گری، بیان منطقی، مستدل و دور از هیاهو و جنجال است.^۶ زیرا مساله «تبیین» و بیان حقیقت، از عمده اهداف انبیاء الهی بوده است. چراکه عدم شناخت حقیقت، عامل مهم گمراهی انسان است؛^۷ به همین جهت بایستی حقیقت را آشکار کرده و گره‌های ذهنی را باز نمود.^۸

بر این اساس جهاد فکری نیز از انواع جهاد بوده و باید دشمنی را که ممکن است از طریق انحراف فکر و اندیشه‌ها، انسان را در ورطه‌ی خطا و اشتباه انداخته و عنصر جوان و عموم مردم را غافل نماید؛ از آن جلوگیری نمود.^۹

۱. رجبی، حجاب و نقش آن در سلامت روان، ص ۱۴

۲. خامنه‌ای، بیانات در دیدار پرستاران و خانواده شهدای سلامت، ۱۴۰۰/۰۹/۲۱

۳. خامنه‌ای، همزمان حسین علیه‌السلام، ص ۱۰۵.

۴. همان، ص ۱۰۷.

۵. خامنه‌ای، جهاد تبیین، ص ۲۹.

۶. بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران، ۱۳۹۰/۰۴/۱۳

۷. بیانات در دیدار ائمه‌ی جمعه‌ی سراسر کشور، ۱۳۹۴/۱۰/۱۴ .

۸. بیانات در دیدار جمعی از شعرا، ۱۳۸۸/۰۶/۱۴ .

۹. خامنه‌ای، جهاد تبیین، ص ۳۳.

منظور از جهاد تبیین در این نوشتار همان معنای ذکر شده در سخنان مقام معظم رهبری مدظله العالی است.

۱- تبیین فلسفه و چرایی حجاب برای دختران

نسل جوان امروز احکام شرع را کمتر بر اساس تعبد محض می‌پذیرد و بیشتر در پی دانستن فلسفه و چرایی این احکام است. از این رو، برای ترویج و گسترش فرهنگ عفاف و حجاب باید به این موضوع، توجه و فلسفه متعالی لزوم رعایت حجاب و عفاف در برابر جنس مخالف را برای آنان به خوبی تبیین کرد.

خانواده مهمترین و اساسی‌ترین نهاد اجتماعی است و تأثیر آن در نهادهای اجتماعی دیگر، مثل آموزش و پرورش، حکومت، سیاست و ... غیرقابل انکار است. در این میان حجاب و پوشش زنان و دختران جوان در تحکیم بنیان خانواده‌ها، نقش مؤثری دارد؛ چون اگر بی‌حجابی، بدحجابی و خودنمایی و آرایش دختران جوان به طور تحریک‌کننده در جامعه رواج پیدا کند، ممکن است مردان متأهل و دارای همسر، زیبایی آن دختران را با زنان خود مقایسه کنند و به علت عادت به همسران خود و کثرت معاشرت با آنها، از دیدن زیبایی‌ها و قابلیت‌ها و خوبی‌های همسر خود غافل شوند. و در نتیجه نسبت به همسر خود بی‌رغبت می‌شوند و روابط به سردی می‌گراید.^۱ و حتی ممکن است آن قدر پیش رود که به طلاق منتهی گردد.

از سوی دیگر وقتی دختر جوان برای جلب توجه دیگران با کم کردن حجاب به خودآرایی می‌پردازد، خود را در معرض فشارهای روحی قرار می‌دهد؛ در این حالت وجودش را با هجوم نظرهای مختلفی مواجه می‌بیند که از پاسخگویی به همه آنها عاجز است. در این صورت یا به سوی بی‌تفاوتی و بی‌قیدی کشانده می‌شود و یا به تخیلات و اعمال نامناسب دست می‌زند که در هر دو صورت خود را از نظر روانی و عقلانی در معرض سقوط قرار می‌دهد.^۲

اگر دختران جوان در محیط‌های مختلفی مثل دانشگاه، مؤسسات مختلف، پارک، خیابان و... میل خودآرایی خود را مهار نکرده و با پوشش کم و آرایش حاضر شوند و از طرف دیگر

۱. شفیعی سروستانی، آیین برنامه سازی درباره فرهنگ عفاف و حجاب، ص ۳۱.

۲. شجاعی، در و صدف (بحثی دینی، اجتماعی و سیاسی درباره حجاب)، ص ۵۷.

۳. مهدی زاده، پرسمان کتاب (پژوهشی در باب پوشش از دیدگاه قرآن)، ص ۱۵۹.

مسئولان این رسانه تصویری را بسیار سنگین و خطرناک کرده، سیاست گذاری های کلان مدیریتی، برنامه ریزی های صحیح و عزم یکپارچه اصحاب رسانه را می طلبد!

۷- تشویق دختران به حجاب

یکی از راه کارهای تقویت حجاب، تشویق دختران به حجاب است.

حضرت علی در مورد نقش پاداش و کیفر در تربیت آدمی می فرمایند: «همانا خداوند پاداش را بر اطاعت، و کیفر را بر نافرمانی قرار داد تا بندگان را از عذابش برهاند و به سوی بهشت کشاند.»^۲

اسلام زن را تشویق کرده است که از این وسیله استفاده کند. اسلام مخصوصاً تأکید کرده است که زن هر اندازه متین تر و باوقارتر و عفیفتر حرکت کند و خود را در معرض نمایش مرد نگذارد و بر احترامش افزوده می شود.^۳

این که هر کس را چگونه می توان بر سر شوق آورد و از کار شایسته او تجلیل و تقدیر کرد، در شرایط مختلف و نسبت به افراد مختلف متفاوت است. یکی را با لفظ محبت آمیز و کلمات تحسین کننده می توان تشویق کرد، یکی را با تحویل گرفتن و برخورد احترام آمیز، یکی را پول و جایزه، یکی را با مطرح ساختن و نام آوردن، یکی با کتاب و هدیه های فرهنگی تشویق می شود، یکی با لوازم مصرفی و خانگی، یکی هم با خوراک و اطعام.^۴

در زمینه تشویق دختران نوجوان به حجاب، به چند ریزه کاری باید توجه کنند: شایسته است تشویق در راستای حجاب و عفاف انجام شود، مثلاً با خرید روسری ها و مقنعه های خوش رنگ و زیبا تشویق شود. در مناسبت های مختلف، پوشش های متنوع برای او تهیه شود، با این بیان که نوجوان ملزم به استفاده از یک نوع پوشش و یا چادر خاص نشود، بلکه با در نظر

۱. همان، ص ۱۱.

۲. نهج البلاغه، حکمت ۳۶۸، ص ۵۱۳

۳. مطهری، مسئله حجاب، ص ۸۶

۴. محدثی، اخلاق معاشرت، ص ۲۰۲.

گرفتن مسائل اسلامی، تنوع در لباس مدنظر گرفته شود. از او با حجاب‌های متنوعش عکس یادگاری گرفته شود و برایش حفظ شود. تشویق در حضور جمع اثر بیشتری دارد.^۱

۸- احیای امر به معروف و نهی از منکر

پس از تقویت ریشه‌های حجاب، شناخت معروف و اجرای امر به معروف و نهی از منکر تاثیر به سزایی در کنترل اجتماعی دارد. امر و نهی دینی، تکلیف عمومی است. زن، ناموس جامعه اسلامی است و همه باید در حفظ این گوهر الهی بکوشند. جامعه‌ی دینی، هیچ‌گونه تساهل و تسامحی را در این راستا برنمی‌تابد. بی‌اعتنایی در این راه پسندیده نیست ولی وسواس و بدگمانی هم کارساز نخواهد بود. مبنای طهارت و تقوا، تربیت و ایمان است. اگر فقط ترس پشتوانه‌ی پرهیز باشد، در جایی که چنین ترسی نیست، شخص از ارتکاب محرمات پروا نخواهد داشت. پیامد چنین فضایی، ایجاد نفاق و دورنگی و دوگانگی در معاشرت و پوشش و رفتار خواهد بود.^۲

۱. خلجی، محمدخانی، شیوه‌های نهادینه کردن حجاب در فرزندان (کودکان و نوجوانان)، صص ۳۴-۳۵.

۲. اسحاقی، «بایسته‌ها و راهکارهای ترویج فرهنگ حجاب».

نتیجه گیری

سعادت و نجات بشر با پایبندی به اصول دین مبین اسلام و حفظ ارزش‌های مرتبط با آن، امکان‌پذیر است. اساس اسلام، سعادت و نجات آدمی است و باورهای دینی و احکام اخلاقی و فقهی در احکام الهی مربوط به پوشش زن نیز با این فلسفه و حکمت حکیمانه صادر شده است.

جهاد تبیین و روشنگری جامعه، مهم‌ترین راهکار برای خنثی کردن نقشه‌های دشمن است. در مسئله حجاب و عفاف نیز جهاد تبیین یک ضرورت مهم بوده و تقویت حجاب در جامعه از ضرورت ویژه‌ای برخوردار است که در این پژوهش به راهکارهای تقویت حجاب از طریق جهاد تبیین پرداخته شده است.

راهکارهای متفاوتی برای تقویت حجاب می‌توان ارائه داد که تبیین فلسفه و چرایی حجاب برای دختران یکی از مهمترین آن‌هاست. با روشنگری و بیان فلسفه حجاب می‌توان دختران را به این امر مهم تشویق کرد. بیان ضرورت حجاب نیز یکی دیگر از این راه‌هاست که کمک زیادی به دختران برای محجبه شدن خواهد کرد.

خداوند در قرآن برای اعلام ارزش‌ها، الگوهای برتر را معرفی کرده است؛ بنابراین باید به معرفی و ترویج الگوهای مناسب حجاب پرداخت. نشان دادن آثار منفی رعایت نکردن حجاب نیز از دیگر راهکارهای معرفی شده در این پژوهش است.

یکی از مسائل بسیار مهم برای بانوان، احساس امنیت برای حضور در جامعه است. زنان باید بدانند که با رعایت حجاب می‌توان تا حد زیادی به این امنیت دست یافت. رسانه‌ها نیز می‌توانند تاثیر زیادی در تقویت حجاب داشته باشند؛ زیرا اقشار زیادی از جامعه وابستگی شدید به رسانه‌ها به ویژه رادیو و تلویزیون دارند. خانواده‌ها و مربیان نیز می‌توانند با تشویق، به تقویت حجاب بپردازند. امر به معروف و نهی از منکر هم یکی دیگر از راهکارهای مهم است که احیای آن از ضروریات دینی است.

فهرست منابع

* قرآن کریم

* نهج البلاغه

کتاب ها

۱. باهنر، ناصر، آموزش مفاهیم دینی همراه با روانشناسی رشد، چاپ یازدهم، تهران، نشر بین الملل، ۱۳۸۸.
۲. پیشوایی، فریده، حجاب و عفاف در سیما (آسیب ها و راهکارها)، مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۶.
۳. جوهری، اسماعیل بن حماد، تاج اللغة و صحاح العربیه، بیروت: دار العلم للملایین، ۱۴۰۴ ق.
۴. حسینی، سید ابراهیم، شخصیت و حقوق زن، چاپ دوم، قم: نشر معارف، ۱۳۸۹.
۵. خامنه‌ای، سیدعلی، جهاد تبیین، تحقیق سعید صلح میرزایی، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۴۰۰ ش.
۶. خامنه‌ای، سیدعلی، همزمان حسین علیه السلام، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷.
۷. خلجی، حسن، محمدخانی، مرضیه، شیوه‌های نهادینه کردن حجاب در فرزندان (کودکان و نوجوانان)، چاپ دوم، قم: انتشارات شمیم گل نرگس، ۱۳۹۰.
۸. خلجی، حسن، محمدخانی، مرضیه، شیوه‌های نهادینه کردن حجاب در فرزندان (کودکان و نوجوانان)، چاپ دوم، قم: انتشارات شمیم گل نرگس، ۱۳۹۰.
۹. خمینی، روح‌الله، صحیفه امام، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۹ ش.
۱۰. شجاعی، محمد، در و صدف (بحثی دینی، اجتماعی و سیاسی درباره حجاب)، چاپ اول، قم، انتشارات نشر یحیی، ۱۳۷۶.

۱۱. شفيعی سروس‌تانی، ابراهيم، آيين برنامه سازی درباره فرهنگ عفاف و حجاب، تهران: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سيمای جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱.
۱۲. عباس رجبی، حجاب و نقش آن در سلامت روان، چاپ هشتم، قم: مؤسسه آموزش پژوهشی امام خمینی.
۱۳. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، چاپ ۲۸، انتشارات امیرکبیر.
۱۴. قاضی، فاطمه، حجاب دختران، چاپ دوم، ناشر گلستان ادب، بی تا.
۱۵. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، چاپ هشتم، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۸.
۱۶. ماجراجو، محسن، نیازها و حجاب دختران و زنان، چاپ دوم، قم: نشر قدسیان، ۱۳۸۹.
۱۷. محدثی، جواد، اخلاق معاشرت، چاپ سی و سوم، قم، انتشارات مؤسسه بوستان کتاب، ۱۳۹۱.
۱۸. مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، تهران: انتشارات صدرا، ۱۳۹۰.
۱۹. معتمدنژاد، کاظم، وسایل ارتباط جمعی، تهران: دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی، ۱۳۵۵.
۲۰. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، چاپ دوم، تهران: انتشارات نامن، ۱۳۸۶.
۲۱. مهدی زاده، حسین، پرسمان کتاب (پژوهشی در باب پوشش از دیدگاه قرآن)، قم، انتشارات صهبای یقین، ۱۳۸۷.
۲۲. ناصر، مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، تهران، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶.
۲۳. نظامی، علی، گلزار عفت، چاپ اول، همدان، انتشارات میهن نو، ۱۳۸۵.
۲۴. وطنی، منصوره، حجاب از منظر فطرت و عقل و شرع، قم: نورالسجاد، ۱۳۸۶.
۲۵. ولایتی، علی اکبر، فرهنگ و تمدن اسلامی، قم: دفتر نشر معارف، ۱۳۸۴.

مقالات

۲۶. عظیمیان، مریم و سعید بهشتی، «بررسی فلسفه و قلمرو حجاب در اسلام و آثار تربیتی آن». فصلنامه تربیت اسلامی. ش ۸، ۱۳۸۸، صص ۷۵-۱۰۳.
۲۷. اسحاقی، سیدحسین «بایسته ها و راهکارهای ترویج فرهنگ حجاب» مجله پیام زن، مرداد و شهریور ۱۳۸۹، شماره های ۲۲۱ و ۲۲۲